

Rabobank

Sarkozy of Hollande: realiteit of roze wolk

Zowel politiek als economisch vervult Frankrijk een sleutelrol in Europa. Bij de naderende presidentsverkiezingen spelen diverse uitdagingen in eigen land een grote rol, maar ook Europese samenwerking is een belangrijk thema. President Sarkozy ondervindt met name concurrentie van de socialistische kandidaat François Hollande. Wat betekent een overwinning van Sarkozy of Hollande in economisch opzicht voor Frankrijk en Europa? Dit Themabericht beschrijft de beleidsplannen van beiden op het gebied van overheidsfinanciën, de arbeidsmarkt en Europa.

Hoe gaan de verkiezingen in zijn werk?

In Frankrijk vinden de presidentsverkiezingen en de parlementsverkiezingen gescheiden plaats. Op 22 april en 6 mei 2012 worden, via twee ronden, de presidentsverkiezingen gehouden. Ruim een maand later, in juni, wordt het Franse lagerhuis (*Assemblée Nationale*) gekozen. Opiniepeilingen voor de presidentsverkiezingen laten zien dat de eerste ronde een nek-aan-nekrace zal worden tussen de centrumrechtse Sarkozy en de linkse Hollande, waarbij de eerste sinds enkele weken licht aan kop gaat (figuur 1). De nationalistische Le Pen, de uiterst linkse Mélenchon en de centrische François Bayrou staan op dit moment op een te grote achterstand om de tweede ronde te behalen. Uit de eerste ronde (22 april) blijven namelijk alleen de eerste twee kandidaten over

die in de tweede ronde (6 mei) strijden om het presidentschap. Op basis van de huidige peilingen zullen Sarkozy en Hollande met een veilige marge naar de tweede ronde gaan. Peilingen voor deze tweede ronde laten zien dat Hollande (54%) momenteel favoriet is boven Sarkozy (46%).

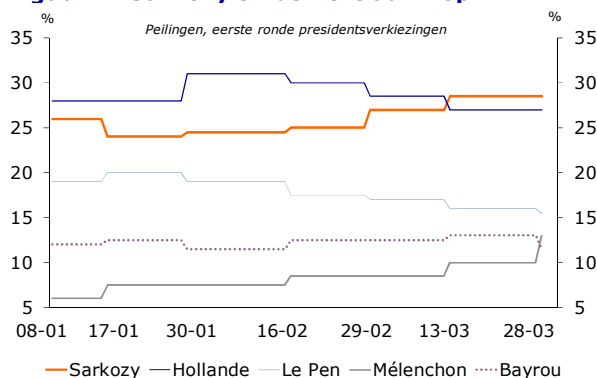
Welke thema's zijn van belang?

In onze recente *Rabobank Special 12/01* wordt uitgebreid beschreven welke uitdagingen Frankrijk kent om zijn overheidsfinanciën houdbaar te maken en zijn economie te versterken. Op basis van die analyse zoomt dit *Themabericht* in op de beleidsplannen van beide kandidaten op drie belangrijke verkiezingsthema's: overheidsfinanciën, de arbeidsmarkt en Europa.

1. Houdbare overheidsfinanciën

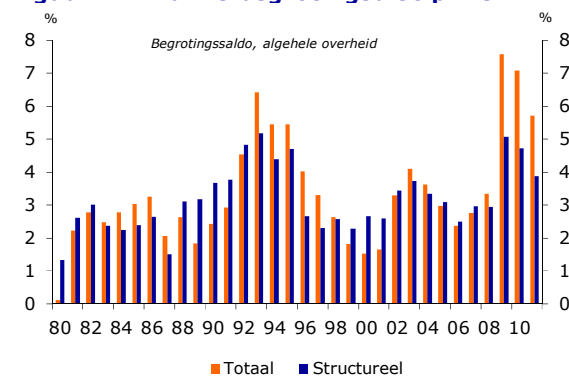
De zwakke begrotingsdiscipline uit het verleden en de snelle verslechtering van de overheidsfinanciën vanwege de krediet- en schulden crisis nopen de Franse overheid tot tijdige maatregelen (figuur 2). Vanwege de druk van Europa, financiële markten en kredietbeoordeelaars is de budgettaire speelruimte voor beide kandidaten dan ook beperkt. Zowel Sarkozy als Hollande wil het begrotingstekort in 2013 terugbrengen tot 3%-BBP. Daarnaast wil Sarkozy de begroting in 2016 in evenwicht hebben, terwijl Hollande dit een jaar later wil bereiken

Figuur 1: Sarkozy sinds kort aan kop

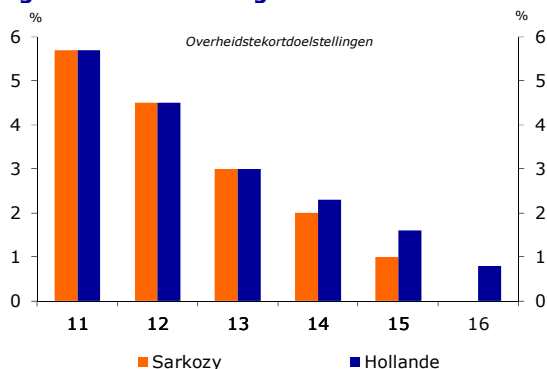

Bron: IFOP

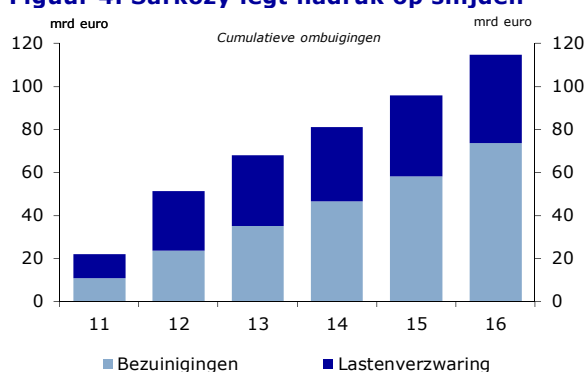
Figuur 2: Zwakke begrotingsdiscipline

Bron: Reuters EcoWin

Figuur 3: Doelstellingen komen overeen

Bron: Begroting 2012, campagne Hollande

Figuur 4: Sarkozy legt nadruk op snijden

Bron: Begroting 2012

(figuur 3). Op basis van de tekortdoelstellingen lijkt er voor de Fransen dus weinig te kiezen. De onderliggende verkiezingsprogramma's laten echter zien dat beide kandidaten voor een compleet andere invulling kiezen. In het meerjaren bezuinigingsplan van de zittende regering van Sarkozy ligt de nadruk op het beperken van de overheidsuitgaven (figuur 4). Het beleid om slechts één op de twee gepensioneerd ambtenaren te vervangen, is hiervan een voorbeeld. Hollande voert een klassiek links programma waarin het behoud van de welvaartsstaat wordt gefinancierd via hogere belastingen. Bovendien wil hij tot en met 2017 €20 miljard extra investeren, onder andere in onderwijs, werkgelegenheid en innovatie.

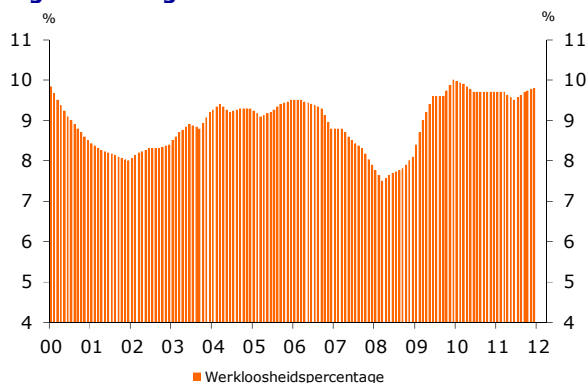
De groeivoorzichten op de korte termijn zijn hoger onder het programma van Hollande. Hij kiest voor behoud van het huidige Franse model waarin de groei wordt gedreven door consumptie van huishoudens en de overheid. Ge-

zien de zeer zwakke binnenlandse vraag in Frankrijk en de eurozone dit en komend jaar, is een focus op groei te rechtvaardigen. Maar onder Hollande zal het structureel tekort hierdoor naar verwachting slechts mondjesmaat afnemen. Het beleid van Sarkozy is gericht op een sterk bedrijfsleven, waardoor bedrijfsinvesteringen en export (op de lange termijn) een groter aandeel in de groei kunnen verwerven. Dit lijkt verstandig gezien het gestage verlies aan concurrentiekracht en wereldmarkt-aandeel gedurende het afgelopen decennium. Gezien de hoge Franse overheidsuitgaven (56,5%-BBP in 2011, een van de hoogste van Europa) en de relatief hoge belastingdruk lijkt de bezuinigingsroute van Sarkozy het meest realistisch om de overheidsfinanciën te verbeteren.

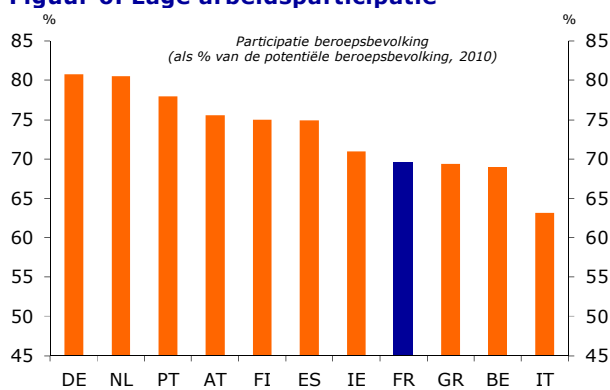
2. Sleutel ligt op de arbeidsmarkt

Sarkozy ligt in eigen land onder vuur vanwege het moeizame herstel van de arbeidsmarkt. Hoewel zijn uitgangspositie niet best was - binnen een jaar na zijn aantreden belandde de Franse economie in recessie ten gevolge van de financiële crisis- heeft zijn arbeidsmarktbeleid geen potten kunnen breken. Allereerst bevindt de werkloosheid zich op een hoog niveau en lijkt een daling op de korte termijn niet in zicht (figuur 5). Een ander, structureel zwak punt is de lage arbeidsparticipatie in vergelijking met andere geïndustrialiseerde landen (figuur 6). Slechts 69,5% van de potentiële beroepsbevolking werkt of is op zoek naar een baan. Verhoging van de arbeidsparticipatie is noodzakelijk omdat dit zowel leidt tot lagere pensioenuitgaven als tot een hogere potentiële economische groei. Zowel het IMF als de OECD hamert al jaren op hervormingen op het gebied van de hoge ontslagbescherming, het hoge minimumloon en het forse verschil tussen de totale arbeidskosten voor werkgevers en het netto loon voor werknemers.

De intentie van het beleid van Sarkozy is de juiste. Hij zet in op een sterk bedrijfsleven en hoopt, via lagere arbeidskosten, bedrijven te stimuleren nieuw personeel aan te trekken.

Figuur 5: Hoge werkloosheid

Bron: Reuters EcoWin, Rabobank

Figuur 6: Lage arbeidsparticipatie

Bron: Reuters EcoWin, Rabobank

Sarkozy kiest voor een btw-verhoging en een gelijktijdige verlaging van werkgeverspremies. Zonder aanvullende hervormingen van de onderhandelingspositie tussen werkgevers en werknemers lijkt een structurele verlaging van de arbeidskosten echter lastig haalbaar. Gegeven de felle houding van de werknemersbonden is het zeer de vraag in welke mate Sarkozy in staat zal zijn om de noodzakelijke hervormingen door te voeren.

Van Hollande kunnen naar verwachting weinig hervormingen worden verwacht. Hij wil investeren in het creëren van werkgelegenheid via regionale fondsen en (om)scholing, maar de rigide werking van de arbeidsmarkt laat hij ongemoeid. Hij wil het ontslaan van werknemers onder specifieke omstandigheden voor bedrijven duurder maken, terwijl de huidige hoge ontslagbescherming bedrijven er juist van weerhoudt om nieuw perso-

neel aan te trekken. Daarnaast wil hij de eerdere verhoging van de minimumpensioenleeftijd van 60 naar 62 voor bepaalde groepen werknemers tijdelijk terugdraaien. Gezien de in internationaal perspectief al zeer lage effectieve pensioenleeftijd (59,1 jaar voor mannen) spiegelt Hollande de Franse kiezers naar onze mening een roze wolk voor.

3. Frankrijk in Europa

Het Europese debat neemt een belangrijke plaats in tijdens deze presidentsverkiezingen. Het afgelopen jaar heeft Frankrijk samen met Duitsland in toenemende mate een voortrekkersrol gespeeld in het bestrijden van de Europese schuldencrisis. De uit nood geboren samenwerking tussen Sarkozy en Merkel heeft via gestage voortgang het vertrouwen van financiële markten in de eurozone doen toenemen. Van Sarkozy wordt verwacht dat hij deze lijn wil voortzetten, een belangrijke reden waarom Merkel expliciet haar steun heeft betuigd aan Sarkozy als presidentskandidaat.

Gezien de moeizame besluitvorming tussen de zeventien eurozonelidstaten zijn ook de markten voorstander van een soepele Frans-Duitse samenwerking. Indien Hollande de verkiezingen wint, kan de relatie in potentie moeizamer worden. Hollande is weliswaar een voorstander van een geïntegreerd Europa, maar zijn programma herbergt een aantal punten die kunnen botsen met de Duitse visie op de eurozone. De discussie over eurobonds vormt hiervan een voorbeeld. Mede vanwege de Duitse afkeer luidt het gezamenlijke standpunt van Sarkozy en Merkel over eurobonds dat zij op termijn wellicht een sluitstuk kunnen vormen van Europese integratie, maar niet het begin. Hollande is een duidelijke voorstander van eurobonds en heeft dit expliciet in zijn verkiezingsprogramma opgenomen. Hierbij moet worden opgemerkt dat Hollande, net als Sarkozy, geen groot voorstander lijkt van het overdragen van nationale bevoegdheden naar Brussel, wat verdere Europese integratie in de weg staat.

Een ander punt dat tot Frans-Duitse wrijving kan leiden, is de wens van Hollande om het recente Europese begrotingsverdrag te herzien, dan wel aan te vullen. Uit zijn programma blijkt dat hij een grotere nadruk wil leggen op het stimuleren van economische groei en werkgelegenheid. Hier benoemt Hollande naar onze mening een belangrijke lacune in het huidige Europese beleid. Daarnaast wil Hollande een grotere rol voor de Europese Centrale Bank (ECB) in het bereiken van de doelstellingen uit het Verdrag. Het is nog onduidelijk via welke weg dit zou moeten gebeuren, maar het aantasten van de onafhankelijkheid van de ECB is onvermijdelijk tegen het zere been van Duitsland en diverse andere eurozonelidstaten. Merk echter op dat ook Sarkozy al eens heeft gepleit voor een actievare rol van de ECB, bijvoorbeeld via het (indirect) financieren van perifere overheden. Op dit terrein liggen de standpunten van beide kandidaten dus veel minder ver uit elkaar dan de verkiezingsretoriek doet vermoeden; zowel Sarkozy als Hollande hebben een fundamenteel andere visie op het oplossen van de problemen in de eurozone dan Duitsland. Het verschil tussen beiden zit in het uitdragen van deze standpunten; waar Sarkozy bereid is gebleken om te kiezen voor een pragmatische oplossing in samenwerking met Merkel, zal Hollande op basis van zijn verkiezingsprogramma aan zijn kiezers verplicht zijn om af en toe zijn tanden te laten zien aan Duitsland. Een overwinning van Hollande zal op z'n minst leiden tot enige spanning op het Europese toneel. De daaropvolgende marktreactie zal de ruimte bepalen waarin Hollande kan vasthouden aan zijn Europese standpunten.

Conclusie

Ondanks de beperkte begrotingsspeelruimte van beide presidentskandidaten kan toch worden gesteld dat de Fransen daadwerkelijk wat te kiezen hebben. Het beleid van Hollande zal gericht zijn op het behoud van economische groei op de korte termijn, terwijl het groeimodel van Sarkozy via het versterken van het

bedrijfsleven pas op termijn zijn vruchten zal afwerpen. Daarnaast stroken de intenties van Sarkozy op het gebied van de overheidsfinanciën en de arbeidsmarkt beter met de realiteit van de positie waarin Frankrijk zich bevindt. Op Europees niveau verschillen de fundamentele standpunten van beide kandidaten slechts beperkt, maar verkiezingswinst van Hollande kan de Frans-Duitse samenwerking wel onder druk zetten, ook al vanwege het simpele feit dat Merkel de kandidatuur van Sarkozy zo expliciet ondersteunde. Het economische beleid van Sarkozy van de afgelopen jaren was, deels door de moeizame uitgangspositie, weinig indrukwekkend. Het roze-wolkprogramma van Hollande biedt echter noch voor Frankrijk noch voor Europa een beter alternatief.

april 2012

Michiel Verduijn (030 – 213 05 22)

M.P.Verduijn@rn.rabobank.nl

www.rabobank.com/economie